

Persona, cos, salut i gènere

2015/2016

Codi: 101244

Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500256 Antropologia social i cultural	OT	3	0
2500256 Antropologia social i cultural	OT	4	0

Professor de contacte

Nom: Maria Bruna Alvarez Mora

Correu electrònic: MariaBruna.Alvarez@uab.cat

Utilització de llengües

Llengua vehicular majoritària: espanyol (spa)

Equip docent

Diana Marre

Alicia Paramita Rebuelta Cho

Equip docent extern a la UAB

Chandra Clemente

Prerequisits

No hi ha cap prerequisit per a aquesta assignatura, però es recomana haver cursat *Antropologia del Sistema de Sexe / Gènere*

Objectius

L'assignatura és una optativa de quart curs que forma part de l'àmbit d'especialització en Cultura i Societat.

La finalitat de l'assignatura és conèixer les conceptualitzacions sobre salut i malaltia i, en conseqüència, sobre l'inici i el final de la vida en relació amb la concepció de persona i cos en els seus diversos components i la diversitat proporcionada pel sistema de sexe / gènere.

Els objectius generals de l'assignatura son:

- explorar la naturalesa social i cultural de l'inici, la preservació i el final de la vida.
- conèixer i analitzar la diversitat sociocultural de respostes al fet biològic del naixement, la malaltia i la mort.
- analitzar la construcció sociocultural de l'inici i el final de la vida i de la salut i la malaltia.
- explorar la història i el desenvolupament dels estudis sobre el cos en relació a l'inici de la vida, la salut, la malaltia i el final de la vida.
- identificar les diferències de sexe / gènere en relació a la salut, la malaltia, la prevenció, l'inici i el final de la vida.

Competències

Antropologia social i cultural

- Aprehendre la diversitat cultural a través de l'etnografia i avaluar críticament els materials etnogràfics com a coneixement de contextos locals i com a proposta de models teòrics.
- Demostrar que es coneix i es comprèn la història de la teoria antropològica i la gènesi dels seus conceptes bàsics.
- Desenvolupar un pensament i un raonament crítics i saber comunicar-los de manera efectiva, tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'índole social, científica o ètica.
- Respectar la diversitat i la pluralitat d'idees, persones i situacions.

Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar teòricament exemples etnogràfics de diversitat cultural en els àmbits de l'educació, el gènere i els sistemes d'inclusió-exclusió.
2. Analitzar un fet d'actualitat des de la perspectiva antropològica.
3. Aplicar el coneixement de la variabilitat cultural i de la gènesi d'aquesta per evitar les projeccions etnocèntriques.
4. Avaluar críticament els models teòrics explícits i implícits als materials etnogràfics.
5. Identificar els desenvolupaments disciplinaris recents i la vinculació de la teoria antropològica amb les disciplines socials afins en el seu desenvolupament històric i en les tendències interdisciplinàries actuals.
6. Identificar la variabilitat sociocultural en contextos etnogràfics específics.
7. Identificar les idees principals i les secundàries i expressar-les amb correcció lingüística.
8. Identificar les tendències interdisciplinàries actuals compartides per l'antropologia i les disciplines socials afins en el camp respectiu.
9. Integrar enfocaments interdisciplinaris en els àmbits de l'educació, els sistemes de sexe-gènere i els sistemes d'inclusió-exclusió social.
10. Interpretar la diversitat cultural a través de l'etnografia.
11. Participar en debats sobre fets històrics i actuals respectant les opinions dels altres participants.
12. Sintetitzar els coneixements adquirits sobre la relació entre naturalesa, cultura i societat.

Continguts

1. Persona: la seva construcció sociocultural i la categoria de persona en antropologia. La influència de la categoria sexe/gènere. 'Tecnologies del jo'. Inici de la persona. Naixement i avortament: 'justícia reproductiva'. Òvuls i esperma, embrió, fetus, bebè, nen-a. Relacions sexuals i reproducció assistida. Tecnologies de la reproducció: en viu i in vitro, selecció d'òvuls i embrions. Criopreservació i vitrificació: esperma, òvuls i embrions. Comodificació, estratificació i externalització en la producció de persones: 'polítiques de reproducció', Biopolítica, 'reproducció estratificada', 'governança reproductiva'.

2. Cos individual, institucional i social. La construcció sociocultural del cos. Tècniques i 'tecnologies del cos'. Sentits i emoció. Cos, ment, ànima i esperit. El *disciplinament* del cos: treball i oci. La comodificació del cos i les seves parts com elements terapèutics: transplants i donacions. Cossos, inscripcions i modificacions: tatuatge, escarificacions, piercings, cirurgies estètiques, canvis en el cos/sexe.

3. Salut i malaltia, normalitat i anormalitat, capacitat i discapacitat: física i mental, individual i social i la seva construcció sociocultural. Cossos i anticossos: salut i malaltia. El 'naixement de la clínica', medicalització i biomedicina. La 'medicalització' de la vida quotidiana. Estigma, marginació, exclusió i reclusió. 'Cura', 'prevenció' i (re)habilitació: sistemes tradicionals, mèdics i terapèutics. Mèdics, paramèdics. Associacions, organitzacions, comunitats terapèutiques. *Cyborgs* cossos i cossos mèdics.

4. Què es la mort? La construcció cultural de la mort. Mort i persona. Mort i organitzacions. Mort i societat. Rituals i indústries funeràries. Cossos i cadàvers: conservació, descomposició i reutilització. Dol, memorial i record: tanatoris i cementiris. Suïcidi, sacrifici, eutanàsia, genocidi, catàstrofes. Hospitals i cures pal·liatives. Immortalitat.

Metodologia

Classes magistrals amb suport de TIC.

Classes teòriques i sessions dirigides de discussió i debat en grup

Anàlisi de productes textuais i audiovisuals etnogràfics.

Visionat i discussió de documents audiovisuals i altres produccions

Redacció d'un pòster acadèmic.

Anàlisi i aplicació de conceptes teòrics

Estudi individual

Realització d'un treball escrit individual

Exàmen individual

Realizaci3n de una reflexi3n individual

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Sesions col·lectives dirigides de discussió en grup de producció bibliogràfica i etnogràfica escrita i visual; Classes teòriques.	20	0,8	1, 5, 8, 9
Tipus: Supervisades			
Tutories individuals; Preparació de treballs.	30	1,2	4, 6, 7, 11
Tipus: Autònomes			
Búsqueda, lectura i anàlisi d'informació bibliogràfica i etnogràfica; Estudi individual i grupal; Redacció i preparaci3n d'e treballs	70	2,8	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12

Avaluaci3n

Aquest apartat de la **Guia Docent** conté tota la informaci3n relacionada amb el procés d'avaluaci3n de l'assignatura. Per tant, **els criteris d'avaluaci3n i el mètode de qualificaci3n no podran modificar-se durant el curs.**

L'avaluaci3n de l'assignatura s'entén com un **procés continu** que s'estén durant tot el període lectiu i es desenvolupa en 4 (quatre) activitats.

"Les **qualificacions** utilitzades seran en l'escala **0-10 amb un únic decimal**".

"Per considerar **superada l'assignatura** es necessitarà obtenir **una nota mínima de 5,0**" resultant de la mitjana de les notes obtingudes en cada una de les quatre activitats, considerant el percentatge de cadascuna d'ella en la nota final.

"Una vegada **superada l'assignatura**, aquesta **no podrà ser objecte d'una nova avaluació**".

La **programació** de les activitats d'avaluació **no es podrà modificar**, exceptuant que hi hagi un motiu excepcional i degudament justificat. En aquest cas, es proposarà una nova programació dins del període lectiu corresponent.

Quins, per "assistència a reunions dels òrgans col·legiats de representació universitària o altres motius previstes en les seves respectives normatives" [...] "no puguin concórrer a alguna de les activitats d'avaluació programades, tenen dret que se'ls fixi un dia i hora diferents per a la seva realització".

Qui participi en les diferents activitats d'avaluació, rebran una justificació documental de la participació.

Qui "realitzi qualsevol **irregularitat** que pugui conduir a una variació significativa de la qualificació d'un acte d'avaluació, **es qualificarà amb 0** aquest acte d'avaluació, amb independència del procés disciplinari que s'hi pugui instruir. En cas que es produeixin diverses irregularitats en els actes d'avaluació d'una mateixa assignatura, la qualificació final d'aquesta assignatura serà 0".

"La **qualificació de "No avaluable"** en l'acta final d'avaluació implica **exhaurir els drets inherents a la matrícula** de l'assignatura o el mòdul" encara que el "No avaluable" no comptarà a l'expedient acadèmic.

La **còpia o plagi** de material, tant en el cas de treballs com en el cas dels exàmens, constitueixen un **delicte** que serà sancionat amb un **zero** a l'activitat, **pèrdua del dret a reavaluar-la** i es **suspèn timerà tota l'assignatura**. Recordem que es considera "**còpia**" un treball que reproduceix tot o gran part del treball d'un/a altre/a company/a. "**Plagi**" és el fet de presentar tot o part d'un text d'un autor com a propi, sense citar les fonts, siguin en paper o en format digital. Veure documentació de la UAB sobre "plagi" a: http://wuster.uab.es/web_argumenta_obert/unit_20/sot_2_01.html.

Procés i activitats d'avaluació programades amb indicació del valor assignat a cada activitat, els criteris de qualificació i el calendari.

- Activitat 1:

- Treball **escrit individual** en format acadèmic d'un màxim de **3500** paraules sobre **tres textos i preguntes escollides** d'una llista proposada a l'inici del curs.

- Valor assignat a l'activitat en el conjunt de la nota final: **25%**

- Criteris de qualificació: Es tindrà en compte

* Qualitat de la presentació i del treball, format correcte i referències bibliogràfiques en format requerit

* Comprensió i coneixement dels conceptes rellevants de l'assignatura

* Capacitat de lectura i anàlisi vinculant conceptes de l'assignatura

* Capacitat per realitzar una avaluació crítica dels materials utilitzats a través d'una argumentació coherent i articulada en un escrit acadèmic

* Demostració de l'amplitud i profunditat dels materials treballats

* Habilitat per treballar i relacionar informació/notes de premsa/exemples de la pròpia experiència

- Escala de qualificació: Fins a quin punt s'han assolit els criteris de qualificació?:

* De cap manera: Absent o entrega fora de termini o fora del Campus Virtual sense justificació degudament acreditada: **No avaluable** (0-1)

* Inadequadament: (1-4)

* Suficientment: (5-6). Claredat i organització del treball escrit en els aspectes formals (indicats a l'apartat *Sobre els treballs escrits*) i en el contingut consistent **només** en la descripció articulada dels textos escollits

* Substancialment: (7-8). Claredat i organització del text en els aspectes formals (indicats a l'apartat *Sobre els treballs escrits*) i en el contingut consistent en l'anàlisi articulat dels textos escollits incorporant bibliografia addicional **o** exemples de la pròpia experiència/dades de premsa/dades etnogràfiques

* Completament: (9-10). Claredat i organització del text en els aspectes formals (indicats a l'apartat *Sobre els treballs escrits*) i en el contingut consistent en l'anàlisi articulat dels textos escollits incorporant bibliografia addicional **i** exemples de la pròpia experiència/dades de premsa/dades etnogràfiques

- Data d'entrega: Fins el **8 de març** del 2016 a les 23:59.

- Lloc d'entrega: Campus Virtual

- Data de devolució de la correcció: Fins el **17 de març** del 2016 a les 23:59.

- Lloc de devolució: Campus Virtual

- Període de consultes sobre la correcció: Fins el **7 d'abril** del 2016 inclòs a través de tutoria presencial o *online*.

- Activitat 2:

- **Pòster** escrit en format acadèmic **en grup** de un màxim de **dues persones** sobre **10 (deu) hores d'Observació/Observació participant i tres referències bibliogràfiques escollides**.

- Valor assignat a l'activitat en el conjunt de la nota final: **25%**

- Criteris de qualificació: Es tindrà en compte

* Qualitat de la presentació i del treball, format correcte i referències bibliogràfiques en format requerit

* Comprensió i coneixement dels conceptes rellevants de l'assignatura

* Capacitat de lectura i anàlisi vinculant conceptes de l'assignatura

* Capacitat per realitzar una avaluació crítica dels materials utilitzats a través d'una argumentació coherent i articulada en un escrit acadèmic

* Demostració de l'amplitud i profunditat dels materials treballats

* Habilitat per treballar amb dades etnogràfiques obtinguts a través de observació/observació participant i lectures bibliogràfiques

- Escala de qualificació: Fins a quin punt s'han assolit els criteris de qualificació?:

* De cap manera: Absent o entrega fora de termini o del Campus Virtual sense justificació degudament acreditada: **No avaluable** (0-1)

* Inadequadament: (1-4)

* Suficientment: (5-6). Claredat i organització del pòster en els aspectes formals (indicats a l'apartat *Sobre els treballs escrits i Sobre els pòsters*) i en el contingut consistent **només** en la descripció dels dades etnogràfiques i el contingut de les tres referències bibliogràfiques escollides

* Substancialment: (7-8). Claredat i organització del pòster en els aspectes formals (indicats a l'apartat *Sobre els treballs escrits i Sobre els pòsters*) i en el contingut consistent en la descripció de les dades etnogràfiques i el contingut de les tres referències bibliogràfiques escollides **incorporant** el treball de un mínim de **tres**

referències bibliogràfiques proporcionades a l'assignatura **o** el treball d'un mínim de **tres** referències bibliogràfiques no proporcionades a l'assignatura, consensuades prèviament amb la docent.

* **Completament**: (9-10). Claredat i organització del pòster en els aspectes formals (indicats a l'apartat *Sobre els treballs escrits i Sobre els pòsters*) i en el contingut consistent en la descripció de les dades etnogràfiques i el contingut de les tres referències bibliogràfiques escollides **incorporant** el treball de un mínim de **tres** referències bibliogràfiques proporcionades a l'assignatura **i** el treball de un mínim de tres referències bibliogràfiques no proporcionades a l'assignatura, consensuades amb la docent.

- Data de comunicació de la constitució del grup: Fins el **23 de febrer** del 2016 a les 23:59

- Lloc d'entrega: Campus Virtual

- Data de comunicació del tema de Observació/Observació participant: Fins el **3 de març** del 2016 a les 23:59

- Lloc d'entrega: Campus Virtual

- Data d'entrega del Pòster: Fins el **14 d'abril** del 2016 a les 23:59

- Lloc d'entrega: Campus Virtual

- Data de devolució de la correcció: Fins el **30 d'abril** del 2016 a les 23:59.

- Lloc de devolució: Campus Virtual

- Període de consultes sobre la correcció: Fins el **10 de maig** del 2016 inclòs a través de tutoria presencial o *online*.

- Activitat 3:

- **Prova escrita individual** basada en les **10 (deu) lectures obligatòries** proposades en aquesta Guia Docent **i en els temes desenvolupats a les classes**

- Valor assignat a l'activitat en el conjunt de la nota final: **35%**

- Criteris de qualificació:

* Comprensió i coneixement dels conceptes / temes / teories rellevants

* Demostració de l'amplitud i profunditat de comprensió i coneixement de la bibliografia i els materials treballats i de les classes

* Capacitat d'anàlisi vinculant diferents temes de l'assignatura

* Avaluació crítica i coherència argumentativa

* Capacitat per utilitzar exemples de la pròpia experiència/dades de premsa/observacions com 'dades' a analitzar

- Escala de qualificació: Fins a quin punt s'han assolit els criteris de qualificació?:

* **De cap manera**: Absent sense justificació degudament acreditada: **No avaluable** (0-1)

* **Inadequadament**: (1-4)

* **Suficientment** (5-6)

* **Substancialment** (7-8)

* **Completament** (9-10)

- Data de realització: **10 de maig** del 2016 en l'horari de l'assignatura

- Lloc de realització: Aula assignada a l'assignatura
- Data de devolució de la correcció: Fins el **17 de maig** del 2016 a les 23:59.
- Lloc de devolució: Campus Virtual
- Període de consultes sobre la correcció: Fins el **27 de maig** del 2016 inclòs a través de tutoria presencial o *online*.

- Activitat 4:

- **Reflexió escrita individual** d'un màxim de **1500** paraules sobre **l'antropologia com disciplina i professió** i com ha influït sobre això la realització d'aquesta assignatura

- Valor assignat a l'activitat en el conjunt de la nota final: **15%**

- Criteris de qualificació:

* Capacitat d'anàlisi vinculant diferents temes de l'assignatura

* Avaluació crítica i coherència argumentativa

* Capacitat de comparar la situació inicial amb la resultant al final de l'assignatura

* Habilitat per reconèixer les possibilitats professionals de l'antropologia

- Escala de qualificació: Fins a quin punt s'han assolit els criteris de qualificació?:

* De cap manera: Absent o entrega fora de termini o del Campus Virtual sense justificació degudament acreditada: **No evaluable** (0-1)

* Inadequadament: (1-4)

* Suficientment: (5-6). Claredat i organització del treball escrit en els aspectes formals (indicats a l'apartat *Sobre els treballs escrits*) i en el contingut d'una reflexió **només** descriptiva

* Substancialment: (7-8). Claredat i organització del text en els aspectes formals (indicats a l'apartat *Sobre els treballs escrits*) i en el contingut d'una reflexió recolzada en referències bibliogràfiques **o** exemples etnogràfics i/o personals

* Completament: (9-10). Claredat i organització del text en els aspectes formals (indicats a l'apartat *Sobre els treballs escrits*) i en el contingut d'una reflexió recolzada en referències bibliogràfiques **i** exemples etnogràfics i/o personals

- Data d'entrega: **31 de maig** del 2016 fins les 23:59

- Lloc d'entrega: Campus Virtual

- Data de devolució de la correcció: Fins el **7 de juny** del 2016 a les 23:59.

- Lloc de devolució: Campus Virtual

- Període de consultes sobre la correcció: Fins el **14 de juny** del 2016 inclòs a través de tutoria presencial o *online*.

- Quins havent aprovat l'assignatura desitgin millorar **2 (dos) punts** la seva nota podran fer-ho a través de:

- Realització del **80%** de les **consultes** realitzades al final de cadascun dels temes i de l'assignatura a través del Campus Virtual (**fins a 1 (un) punt**)
- **i/o**
- Realització del **80%** de les **micro-tasques** proposades a través del Campus Virtual (**fins a 1 (un) punt**)

En cas que la nota final sigui un 9 o superior, les activitats de consultes i micro-tasques es tindran en compte per obtenir la Matricula d'Honor.

Sobre la reavaluació

- Podran **reavaluar** aquells que hagin realitzat i lliurat dins el termini establert i per Campus Virtual **totes** les activitats d'avaluació i hagin obtingut una nota final -mitjana de les notes de totes les activitats d'avaluació- de entre **3,5 (tres punt cinc) i 5 (cinc)**.

- L'absència o lliurament fora de termini o fora del Campus Virtual sense justificació degudament acreditada de qualsevol de les quatre avaluacions obtindrà **No avaluable** (art. 116.8 de la Normativa Acadèmica de la UAB 2015)

- La reavaluació constarà d'una única prova i es realitzarà **el dia, l' hora i lloc establerts per la Facultat**

- La nota màxima que es pot treure a la reevaluació és un 6.

- La **nota** obtinguda en la **reavaluació** constituirà la **nota final** de la assignatura

Davant qualsevol dubte o requeriment específic per a l' avaluació, prevaldrà allò establert en aquesta Guia Docent per al mateix Grup, elaborada d'acord amb la Normativa Acadèmica de la UAB 2015:

https://www.uab.cat/doc/TR_Normativa_Academica_Plans_Nous Títol IV: Avaluació pp.110 -130

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Exàmen	35%	2	0,08	5, 8, 9, 12
Pòster (grup 2 persones)	25%	10	0,4	2, 4, 6, 10
Reflexió escrita individual (1.500 paraules)	15%	8	0,32	2, 5, 8, 9
Treball escrit individual (3.500 paraules)	25%	10	0,4	1, 7, 8

Bibliografia

DE REFERÈNCIA

Lock, M., & Farquhar, J. (2007). *Beyond the body proper. Reading the anthropology of material life*. London: Duke University Press.

OBLIGATÒRIA

1. Goffman, E. [1959] 2001. Introducció. En Goffman, E. La presentación de la persona en la vida cotidiana. Buenos Aires: Amorrortu Editores, pp. 3-11.
2. Foucault, M. [1981] (1990). Tecnologías del yo y otros textos afines. Buenos Aires: Paidós, pp. 45-95.
3. Marre, D. (nd). Displaced children and stolen babies. State of exception, fear and public secrets in contemporary Spain.
4. Mauss, M. [1950] (1979). Técnicas y movimientos corporales. En Sociología y Antropología, pp. 337-358.
5. Lock, M. (1993). Cultivating the body: anthropology and epistemologies of bodily practice and knowledge. Annual Review of Anthropology, Vol. 22, 133-155.
6. Hogle, L.F. (2005). Enhancement technologies and the body. Annual Review of Anthropology, 34: 695-716.

7. Davis-Floyd, R. (2000). Mutual Accommodation or Biomedical Hegemony? *Anthropological Perspectives on Global Issues in Midwifery*, March, pp. 12-16, 68-69.
8. Ginsburg, F. & Rapp, R. (2013). Disability worlds. *Annual Review of Anthropology*, 42, 53-68.
9. Ikels, Ch. (2013). The Anthropology of Organ Transplantation. *Annual Review of Anthropology*, 42, 89-102.
10. Hertz, R. [1909] (1990) *La muerte y la mano derecha*. Madrid: Alianza editorial. Pp. 9-54

RECOMENADA

Aries, Ph. 1975. *Essais sur l'histoire de la mort en Occident: du Moyen Âge à nos jours*. Paris: Seuil.

Astuti, R. (2007). What happens after death? in Astuti, R. and Parry, J. (ed.) *Questions of Anthropology*. London: Berg, 227-248.

Bejnamin, W. (1967). Sobre la facultad mimética. En *Ensayos escogidos*. Buenos Aires: Ed. Sur. pp. 105-107.

Blanes, Ruy and Diana Espírito Santo (eds) (2014) *The Social Life of Spirits*. Nebraska: Nebraska University Press.

Bloch, M., & Parry, J. (1982). Introduction: death and regeneration of life. In Bloch, M., & Parry, J. *Death and the regeneration of life*. pp. 1-44.

Bloch, M. (1982). Death, women and power. In Bloch, M., & Parry, J. *Death and the regeneration of life*. pp. 211-230.

Butler, J. [1993] (2002). Los cuerpos que importan. En *Cuerpos que importan: sobre los límites materiales y discursivos del 'sexo'*. Buenos Aires: Paidós. pp. 53-94.

Carsten, J. (2007) How do we know who we are? In Astuti, R., Parry, J., & Stafford, C. (2007). *Questions of anthropology*. Oxford: Berg. pp. 22 -54.

Certeau, M. (2007). Walking the city. In Lock, M. and Farquhar (2007). *Beyond the body proper: reading the anthropology of material life*. pp. 249-258.

Conklin, B; Morgan, L. (1996). Babies, bodies and the production of personhood in North America and a Native Amazonian Society. *Ethos*, 24(4), 657-694.

Delaplace, Grégory. 2011. Enterrer, submerger, oublier. Invention et subversion du souvenir des morts en Mongolie. *Raisons Politiques* 41: 87-103.

Deleuze, G. and Guattari, F. (2007). We always make love with worlds. In Lock, M., & Farquhar, J. (2007). *Beyond the body proper: reading the anthropology of material life*. London: Duke University Press. pp. 428-433.

Elias, N. 2001. *The Loneliness of the Dying*. New York: Continuum.

Digby, T. (1998). *Men doing feminism*. New York: Routledge.

Douglas, M. (1966a) External Boundaries. Purity and Danger: An analysis of concepts of pollution and taboo. London, Routledge & Kegan Paul.

Douglas, M. (1966b) Internal Lines. Purity and Danger: An analysis of concepts of pollution and taboo. London, Routledge & Kegan Paul.

Douglas, M. (1970) The Two Bodies. *Natural Symbols: Explorations in Cosmology*. Barrie, The Cresset Press.

Dudgeon, M., & Inhorn, M. (2003). Gender, masculinity and reproduction: anthropological perspectives. *International Journal of Men's Health*, 2, 31-56.

Essed, Ph., Goldberg, T. & Kobayashi, A. 2009. *A companion to Gender Studies*. Oxford: Wiley-Blackwell

- Fernandez-Duque, E., Valeggia, C. R., & Mendoza, S. P. (2009). The Biology of Paternal Care in Human and Nonhuman Primates. *Annual Review of Anthropology*, 38(1), 115-130.
- Foucault, M. [1966] (2001). El nacimiento de la clínica. Una arqueología de la mirada médica. Buenos Aires: Siglo XXI.
- Foucault, M. [1974-1975] (2000). Los anormales. Buenos Aires: FCE.
- Foucault, M. [1976] (1998). *Historia de la sexualidad I. La Voluntad de Saber*. México: Siglo XXI.
- Foucault, M. [1984] (2012). *Historia de la sexualidad II. El uso de los placeres*. México: Siglo XXI.
- Foucault, M. [1984] (1987). *Historia de la sexualidad III. La inquietud de si*. México: Siglo XXI.
- Ginsburg, F; Rapp, R. (1991). The Politics of Reproduction. *Annual Review of Anthropology*, 20, 311-343.
- Ginsburg, F., & Rapp, R. (2011). The difference that disability makes: reproductive Justice Through a Wider Lens. *The Scholar and Feminist Online*, 9, 1-10.
- Goffman, E. [1961] 2001. *Internados. Ensayos sobre la situación social de los enfermos mentales*. Buenos Aires: Amorrortu.
- Goffman, E. [1963] 2001. *Estigma. La identidad deteriorada*. Buenos Aires: Amorrortu.
- Granet, M. [1933] (2007). Right and left hand in China. In Lock, M., & Farquhar, J. (2007). *Beyond the body proper: reading the anthropology of material life*. London: Duke University Press. pp. 41-49.
- Gremillion, H. (2005). the Cultural Politics of Body Size. *Annual Review of Anthropology*, 34(1), 13-32.
- Ikels, C. (2013). The Anthropology of Organ Transplantation. *Annual Review of Anthropology*, 42(1), 89-102.
- Izugbara, C. & Undie, C. (2008) Who Owns the Body?: Indigenous African Discourses of the Body and Contemporary Sexual Rights Rhetoric. *Reproductive Health Matters*, 16, 159-167.
- Izza, G. P. (2005). Antonio Gramsci y la antropología médica contemporánea . Hegemonía , " capacidad de actuar " (agency) y transformaciones de la persona. *Revista de Antropología Social*, 15-32.
- Kaufman, S.R. & Morgan, L. M. (2005). The Anthropology of the Beginnings and Ends of Life. *Annual Review of Anthropology*, 34: 317-341.
- Lambeck, M. (2007). How do women give birth? In Astuti, R., Parry, J., & Stafford, C. (2007). *Questions of anthropology*. Oxford: Berg. pp. 197 - 226.
- Lewin, E. 2006. *Feminist Anthropology. A Reader*. Oxford: Blackwell.
- Lock, M. (2002). *Twice Dead. Organ transplants and the reiventon of Death*. Berkeley and Los Angeles: University of California Press.
- Lock, M. (2007). Alienation of body parts and the biopolitics of immortalized cells. In Lock, M., & Farquhar, J. (2007). *Beyond the body proper: reading the anthropology of material life*. London: Duke University Press. pp. 567-586.
- Marks, J. (2013). The Nature/Culture of Genetic Facts. *Annual Review of Anthropology*, 42(1), 247-267.
- Martín, A. 2006. *Antropología del Género. Culturas, mitos y estereotipos sexuales*. Madrid: Cátedra.
- McIntyre, M. H., & Edwards, C. P. (2009). The Early Development of Gender Differences. *Annual Review of Anthropology*, 38(1), 83-97.
- Miller, N. (2007). Re-reading as a woman: the body practice. In Lock, M., & Farquhar, J. (2007). *Beyond the body proper: reading the anthropology of material life*. London: Duke University Press. pp. 297-305.

Moncó, Beatriz. 2011. *Antropología del género*. Madrid: Síntesis.

Morgan, L. M. (1989). 1989. When does life begin? A cross-cultural perspective on the personhood of fetuses and young children. In *Abortion and Fetal "Personhood"*. Edd Doerr and James W. Prescott, eds., pp. 97-114. Long Beach, CA: Centerline Press. Reprinted in *Talking About People: Readings in Contemporary Cultural Anthropology*, William A. Haviland and Robert J. Gordon, eds., pp. 28-38. Mountain View: Mayfield Publishing, 1992.

Morgan, L. M. 2011. 2011. Fetal bodies, undone. IN *A Companion to the Anthropology of the Body and Embodiment*. Frances E. Mascia-Lees, ed., pp. 320-337. Malden, MA: Wiley-Blackwell.

Passador, L. H. (2010). "As mulheres são más": pessoa, gênero e doença no sul de Moçambique. *Cadernos Pagu*, (35), 177-210.

Rapp, R. (2001). Gender, body, biomedicine: how some feminist concerns dragged reproduction to the center of social theory. *Medical Anthropology Quarterly*, 15(4), 466-77.

Rapp, R. (2007). Real time fetus: the role of the sonogram in the age of monitored reproduction. In Lock, M., & Farquhar, J. (2007). *Beyond the body proper: reading the anthropology of material life*. London: Duke University Press. pp. 608-622.

Reedy, P. and Learmonth, M. 2011. Death and Organization: Heidegger's Thought on Death and Life in Organizations. *Organization Studies*, 32, 117-131.

Reischer, E., & Koo, K. S. (2004). The Body Beautiful: Symbolism and Agency in the Social World. *Annual Review of Anthropology*, 33(1), 297-317.

Ricoeur, P. 1984. *Time and Narrative*. 3 vols. trans. Kathleen McLaughlin and David Pellauer. Chicago: University of Chicago Press.

Samuelsen, H., Steffen, V. (2004). The relevance of Foucault and Bourdieu for medical anthropology: exploring new sites. *Anthropology & Medicine*, 11(1), 3-10.

Sennett, R., 1998. *The corrosion of character: the personal consequences of work in the new capitalism*. New York: Norton.

Severi, C. (2002). Memory, reflexivity and belief. Reflections on the ritual use of language. *Social Anthropology*, 10, pp 23-40.

Severi, Carlo (2007). *Le principe de la chimère. Une anthropologie de la mémoire*. Éditions Rue d'Ulm/Musée du Quai Branly, Paris, 2007, p. 13.

Strathern, M. (2004). The Whole Person and Its Artifacts. *Annual Review of Anthropology*, 33(1), 1-19.

Strathern, A., & Pamela, S. (1998). Seeking Personhood: Anthropological Accounts and Local Concepts in Mount Hagen, Papua New Guinea. *Oceania*, (86), 170-188.

Surralles, A. (2003). De la percepción en antropología. Algunas reflexiones sobre la noción de persona desde los estudios amazónicos. *Indiana*, 19/20, 59-72.

Taylor, A.-C. 1993. 'Remembering to forget: identity, mourning and memory among the Jivaro', *Man* 28: 653-78.

Tola, F. (2005). Personas corporizadas, multiplicidades y extensiones: un acercamiento a las nociones de cuerpo y persona entre los tobas (qom) del chaco argentino. *Revista Colombiana de Antropología*, 41, 107-134.

Turner, M. [1980] (2007). The social skin. In Lock, M., & Farquhar, J. (2007). *Beyond the body proper: reading the anthropology of material life*. London: Duke University Press. pp. 83-105.

Persona, cos, salut i gènere 2015 - 2016

Walter, T. (2002). *The revival of Death*. London: Routledge.

FILMOGRAFIA

Almodóvar, P. (1997). *Carne trémula*. España, 101 min.

Bayona, J. A. (2012). *Lo imposible (The impossible)*. Espanya, 107 min.

Branagh, K.(1994). *Frankenstein de Mary Shelley*. USA, 123 min.

Eastwood, C. (2002). *Deuda de sangre (Blood Work)*. USA, 115 min.

Fabiánová, D. (2010). *La luna en ti*. Eslovenia, 120 min. <http://vimeo.com/40773282>

González Iñárritu, A. (2003). *21 gramos*. USA, 125 min.

Hormann, S. (2009). *La flor del desierto (Desert flower)*. UK, 120 min.

Kreuzpaintner, M. (2007). *Trade (El precio de la inocencia)*. USA, 120 min.

Lewin, B. (2012). *The sessions*. USA, 98 min.

Niccol, A. (1997). *Gattaca*. USA, 106 min.

Oshima, N. (1976). *El imperio de los sentidos (Ai no korîda)*. Japón, 100 min.

Pang Chun, O. & Pang, D. (2002). *The eye (Gin Gwai)*. Hong Kong, 98 min.

Stilson, J. (2009). *Good hair*. USA, 95 min.

Takabayashi, Y. (1982). *Irezumi, la mujer tatuada (The spirit of tattoo)*. Japón, 109 min.

TV SERIES:

Ball, A. (2001-2005). *Six feet under*. Tv serie. USA, 5 épocas de 12/13 episodios.

Fellowes, J. (2010-...). *Downton Abbey*. Tv serie. 2010. UK, 5 épocas de 10 episodios cada una.

Weiner, M. (2007-2015). *Mad men*. Tv serie. USA, 7 épocas de 13 episodios cada una.

DOCUMENTARIES IN THE NET:

Fair? A documentary on the fair skin in India. <https://www.youtube.com/watch?v=TT7x1BIEhY0>

Muñecos blancos y negros:

<http://www.bebesymas.com/educacion-infantil/una-polemica-prueba-hecha-con-munecos-muestra-que-los-ninos>